

Luật KH&CN 2013: lời giải bài toán phát triển KH&CN

Ngày 18.6, Quốc hội đã thông qua Luật Khoa học và công nghệ (KH&CN) 2013 - Luật số 29/2013/QH13. Đây là sự kiện nổi bật không chỉ của ngành KH&CN mà của cả nước. Luật KH&CN 2013 được đánh giá là lời giải cho bài toán phát triển KH&CN của đất nước, là điều kiện để “chấn hưng” nền KH&CN nước nhà. Nhân sự kiện quan trọng này, Tạp chí KH&CN Việt Nam đã có cuộc trao đổi với Thứ trưởng Bộ KH&CN Nghiêm Vũ Khải về những điểm mới trong Luật cũng như cách thức để Luật đi vào cuộc sống hiệu quả.

Là người sát sao với dự án Luật KH&CN sửa đổi trong suốt thời gian qua, Thứ trưởng đánh giá thế nào về những điểm mới trong Luật KH&CN 2013?

Chúng ta đã biết Luật KH&CN lần đầu tiên được ban hành vào năm 2000, có hiệu lực từ năm 2001. Sau một thời gian dài thực hiện, Luật KH&CN 2000 bên cạnh những điểm tích cực cũng bộc lộ nhiều hạn chế, bất cập, đòi hỏi phải có những điều chỉnh, bổ sung cho phù hợp với thực tiễn cuộc sống.

Theo định hướng của Nghị quyết Trung ương 6, khóa XI (Nghị quyết số 20/NQ-TW) về phát triển KH&CN phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế, Luật KH&CN cần phải sửa đổi để thể hiện quan điểm của Đảng, Nhà nước về phát triển KH&CN như một quốc sách hàng đầu, là động lực quan trọng nhất cho việc phát triển lực lượng sản xuất, nâng cao hiệu quả, sức cạnh tranh của sản phẩm, hàng hóa và của nền kinh tế.

Trên cơ sở kế thừa những điểm tích cực từ Luật KH&CN 2000, Luật KH&CN 2013 đã điều chỉnh, bổ sung và làm rõ hơn những vấn đề bất cập hiện nay, trong đó theo tôi nổi bật là 3 vấn đề lớn: cơ chế tài chính cho KH&CN; tổ chức thực hiện nhiệm vụ KH&CN và ứng dụng kết quả nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ; chính sách đối với nhân lực và nhân tài.

Ví dụ, về ngân sách nhà nước cho KH&CN, Luật KH&CN sửa đổi khẳng định: 1) Nhà nước bảo đảm chi cho KH&CN từ 2% trở lên trong tổng chi ngân sách nhà nước hàng năm và tăng dần theo yêu cầu phát triển của sự nghiệp KH&CN; 2) Ngân sách cho KH&CN phải được ghi thành một mục chi riêng trong mục lục ngân sách nhà nước hàng năm của bộ, ngành, địa phương (Điều 49). Ngoài ra, còn có cơ chế đầu tư đặc biệt thực hiện nhiệm vụ KH&CN đặc biệt như: nhiệm vụ KH&CN quy mô lớn phục vụ quốc phòng, an ninh, có tác động mạnh đến năng suất, chất lượng và sức cạnh tranh của sản phẩm quốc gia được áp dụng cơ chế đầu tư đặc biệt (Điều 54).

Hoặc đối với việc cấp, sử dụng, quản lý kinh phí thực hiện nhiệm vụ KH&CN sử dụng ngân sách nhà nước, Luật quy định: việc cấp kinh phí thực hiện nhiệm vụ KH&CN sử dụng ngân sách nhà nước phải kịp thời, phù hợp với tiến độ đặt hàng và phê duyệt nhiệm vụ KH&CN (Điều 53). Cũng theo Luật KH&CN sửa đổi, những đề tài, chương trình KH&CN phải có địa chỉ ứng dụng rõ ràng. Nghĩa là trước khi phê duyệt, trong thuyết minh đề tài phải nêu ra nghiên cứu này được ứng dụng vào lĩnh vực gì, đơn vị nào ứng dụng, để ứng dụng thì cần bố trí nguồn lực, kinh phí bao nhiêu? Từ đó, các cơ quan chức năng sẽ có tầm nhìn để quy hoạch, khắc phục tình trạng nhiều đề tài nghiên cứu xong lại không triển khai tiếp được trong thực tế...

Và lần đầu tiên trong lịch sử, chúng ta có Ngày KH&CN (ngày 18.5). Đây là dịp để chúng ta tôn vinh các nhà khoa học với những cống hiến đặc biệt xuất sắc cho nền KH&CN nước nhà, hoặc có những đóng góp tiêu biểu cho phát

Quốc hội khoá XIII, kỳ họp thứ năm đã thông qua Luật KH&CN 2013

triển kinh tế - xã hội của đất nước nhờ KH&CN. Tôi cho rằng, Ngày KH&CN hàng năm sẽ là dịp đặc biệt để chúng ta tri ân tới những con người trên nhiều bình diện đã và đang ngày đêm cống hiến cho KH&CN của đất nước, đồng thời cũng là dịp để tuyên truyền, phổ biến, kích thích lòng yêu khoa học của người dân, đưa khoa học đến với cộng đồng... Đây là điểm mới trong Luật đã nhận được rất nhiều ý kiến ủng hộ của các đại biểu và cộng đồng KH&CN.

Tóm lại, có nhiều cơ chế, chính sách mới mang tính đột phá. Nhưng điều mà tôi tâm đắc nhất là, Luật đã thể hiện được đúng vai trò, trách nhiệm của Bộ KH&CN trong việc chủ động tổng hợp, đề xuất các nhiệm vụ KH&CN kèm theo kinh phí hàng năm, theo đề xuất đó Bộ Tài chính, Bộ Kế hoạch và Đầu tư sẽ bố trí dự toán ngân sách KH&CN trình cơ quan có thẩm quyền quyết định. Tương tự như thế, ở địa phương các Sở KH&CN cũng chủ động tổng hợp đề xuất nhiệm vụ, kế hoạch KH&CN hàng năm, phối hợp với Sở Tài chính, Sở Kế hoạch và Đầu tư tại địa phương trình UBND, HĐND xem xét, quyết định. Như vậy, Luật đã giảm tối đa cơ chế hành chính và phân bổ kinh phí dàn trải bình quân như trước đây. Đây là điều mà các nhà khoa học đã mong mỏi từ bấy lâu nay nhằm thoát ra khỏi cơ chế hành chính hóa hoạt động khoa học, để được tập trung sức sáng tạo, cống hiến cho đất nước.

Luật KH&CN sửa đổi hướng mạnh đến tinh thần đổi mới tổ chức quản lý và cơ chế hoạt động KH&CN, nhằm tạo nên bước ngoặt quan trọng cho sự phát triển KH&CN của đất nước. Tuy nhiên, một số ý kiến vẫn còn thiếu tin tưởng khi cho rằng, từ khi được ban hành đến khi đi vào thực tiễn còn một khoảng cách khá xa. Theo Thứ trưởng, chúng ta cần làm gì để khắc phục vấn đề này?

Đúng là có một thực tế từ trước đến nay không chỉ riêng đối với ngành KH&CN mà nói chung trong cuộc sống, khoảng cách từ khi một đạo luật được ban hành đến khi đi vào thực tiễn còn khá xa. Thực tế thời gian qua cho thấy, việc triển khai Luật KH&CN 2000 có những mặt bất cập như: công tác lãnh đạo chỉ đạo, đầu tư, bố trí nguồn lực... chưa đúng tầm là quốc sách hàng đầu. Ví dụ như trong Luật KH&CN 2000, chính sách đối với các nhà khoa học chưa được triển khai, hoặc có triển khai cũng rất hạn chế; môi trường sáng tạo, đãi ngộ, tôn vinh... vẫn chưa xứng tầm, khiến một số nhà khoa học mất dần sự tự tin, hoài bão để cống hiến cho đất nước... Nếu triển khai không tốt thì dù Luật có hay mấy chăng nữa cũng không đi vào cuộc sống.

Công tác triển khai thực hiện Luật KH&CN 2013 sẽ quyết tâm khắc phục tồn tại này. Luật KH&CN 2013 đã quy định rõ trách nhiệm của Chính phủ, Bộ KH&CN, các bộ/ngành, HĐND, UBND các tỉnh/thành phố trực thuộc trung ương. Trong quá trình thực hiện, Bộ KH&CN sẽ luôn nêu cao vai trò,

CHÍNH SÁCH VÀ QUẢN LÝ

trách nhiệm của mình là cơ quan chịu trách nhiệm trước Chính phủ về quản lý nhà nước về KH&CN. Tôi tin tưởng sẽ có những bước đột phá trong tương lai.

Xin Thứ trưởng cho biết một số biện pháp để Luật KH&CN 2013 đi vào cuộc sống hiệu quả?

Cần phải nhấn mạnh rằng, Luật KH&CN 2013 được ban hành đã đáp ứng được sự mong đợi của cả xã hội và cộng đồng khoa học. Luật ra đời đã tạo ra một sinh khí mới, với động lực và niềm tin để “chấn hưng” nền KH&CN nước nhà. Vì thế, song song với quá trình xây dựng dự thảo Luật, Bộ KH&CN đã tập trung nguồn lực để xây dựng các văn bản hướng dẫn Luật. Vì đây là đạo luật có ý nghĩa quan trọng và tầm ảnh hưởng rộng nên sẽ có từ 3 đến 5 nghị định cùng nhiều thông tư hướng dẫn được ban hành, sao cho đảm bảo bao quát tất cả các vấn đề, nội dung trong Luật. Tất cả công việc này sẽ được hoàn thành sớm và có hiệu lực cùng với ngày mà Luật KH&CN 2013 có hiệu lực - ngày 1.1.2014.

Cùng với việc hoàn thiện các văn bản dưới Luật một cách đồng bộ, Bộ KH&CN đã có những kế hoạch cụ thể trong việc tuyên truyền về Luật KH&CN 2013, như sẽ tổ chức các hội nghị triển khai, hướng dẫn thi hành Luật trên cả nước... Tôi tin tưởng rằng, với những nội dung đổi mới được quy định trong Luật và với những nghị định, thông tư hướng dẫn được ban hành đồng bộ, Luật KH&CN 2013 sẽ đáp ứng được kỳ vọng của xã hội và cộng đồng KH&CN, tạo ra niềm tin cho giới KH&CN nhằm cống hiến tài năng và sức sáng tạo cho đất nước.

Xin trân trọng cảm ơn Thứ trưởng!

Thực hiện: **Hải Hằng**